

RAZSTAVE V JELOVŠKOVEM LIKOVNEM SALONU

V četrtek, 17. novembra, so v Jelovškovem likovnem salonu v KD Španski borci odprli razstavo risb in akvarelov gospoda Mirka Pihlerja, ki bo na ogled do 15. decembra. Otvoritev razstave so popestrile trojčice Gašperšič z Mozartovo Pantomimo in Baklanovimi Variacijami, baritonist, prof. Janez Majcenovič, basist Rok Lap in citrar Tomaž Plahutnik pa so navzoče navdušili s slovenskimi narodnimi in umetnimi pesmimi. Slikarjeve pesmi iz zbirke Večerni spomini sta brali sestri Gašperšič, program pa je povezovala gospa Silvestra Sadr. Otvoritev se je udeležilo veliko obi-

skovalcev, med njimi so bili tudi predstavniki družbenega življenja iz občine in države. Pred dvema letoma je ob svoji 50-letnici p. Mirko Pihler pripravil v minoritskem samostanu na Ptuj, kjer je bil gvardian, svojo prvo retrospektivno razstavo, nato pa je samostojno razstavljal še v Tinjah v Avstriji leta '93 in v Galeriji 19 v Dolskem pri Ljubljani februarja letos. Slikarja, pesnika, magika in vinskega viteza gradiščansko-panonskega reda, patra Mirka Pihlerja, sotrškega župnika, je predstavil Marjan Kovačević-Beltram in opozoril, da se Pihlerjevo slikarstvo tesno po-

vezuje z njegovo poezijo. V Pihlerjevih delih prevladuje verovansjska in krajinska motivika, v nekaterih je izraženo sočutje do vseh trpečih, v drugih pa tudi življenjska vedrina in upanje.

V Jelovškovem likovnem salonu pa bodo 15. decembra ob 19. uri odprli zanimivo razstavo portretov znanih Slovencev Krištova Zupeta, pred božičem pa bodo ob tej razstavi pripravili tudi zlatarske dneve Zlatarne Celje.

Krajinske podobe p. Mirka Pihlerja so pritegnile pozornost obiskovalcev. (Fotografija Borut Krajnc)

PRISRČNA SLOVESNOST

V Zagorici, rojstnem kraju Jurija Vege, so v soboto, 22. oktobra, priredili proslavo, ki ji je prisrčno vzdušje dajalo gostoljubje domačinov. Proslava ob 200-letnici Popolne zakladnice logaritmov barona Jurija Vege je bila organizirana ob 1. slovenskem kongresu matematikov, fizikov in astronomov, ki je potekal v Cankarjevem domu v Ljubljani. Njihovo društvo pa je skupaj s Turističnim društvom Dolsko in Zvezo kulturnih organizacij Ljubljana Moste-Polje priredilo omenjeno srečanje. Navzoče je najprej pozdravil predsednik TD Dol-

sko France Gradišek, o pomenu Vegovih logaritmov pa sta spregovorila dr. Tomaž Pisanski in član izvršnega sveta naše občine Janko Kramžar. Kramžar je pripovedoval, kako je spoznaval delo tega velikega Slovenca in pripomnil, da se še danes ne zavedamo njegovega pravega pomena. Njegove besede pa je, žal, potrjevala odsotnost osrednjih slovenskih medijev na tej prireditvi. Direktor Srednje šole tiska in papirja Peter Lobe je lastniku in oskrbniku Vegove spominske sobe Jožetu Pokovcu kot darilo šole izročil novo spominsko knjigo.

Za kulturni program pa so poskrbeli člani Slovenskega okteta in igralca Polona Vetrin in Dare Valič. Pokrovitelj proslave občina Moste-Polje pa je tudi poskrbela, da do Vegove rojstne vasi letos že pelje asfaltna cesta. (MKB)

Slovesna maša v cerkvi Svete Družine (Fotografija Borut Krajnc).

NOVE ORGLE IN VITRAŽI V MOSTAH

Na zahvalno nedeljo 6. novembra je bilo v župnijski cerkvi Svete Družine v Mostah še posebej slovesno. Župnijo je obiskal metropolit in nadškof dr. Alojzij Šuštar in po slovesni maši blagoslovil nove orgle in nova barvna okna. Nadškof Šuštar se je zahvalil župniku dr. Alojzu Snoju, njegovim sodelavcem, posameznikom, podjetjem, krajevnim oblastem in vsem, ki so kakorkoli pripomogli k novi pridobitvi. Še posebej se je zahvalil orglarskemu mojstru Antonu Škrablu iz Rogoške Slatine in izdelovalcu vitražev, umetniku Marku Jermanu, orkestru, ubranemu pevskemu zboru in akademiku prof. Primožu Ramovšu, ki je predstavil orgle in pripravil krajši koncert. Nove orgle in barvna stekla pomenijo za krajanke duhovno obogatitev življenja, za verne pa tudi, kot je dejal nadškof Šuštar, spremljanje in podpiranje k globljemu doživljanju lepote božje ljubezni in krščanskega življenja. (MKB)

Vegova soba je bila pretesna za vse tiste, ki so se želeli podpisati v spominsko knjigo. (Fotografija Borut Krajnc)

Naša skupnost bo, kot glasilo občinske skupščine, še zadnjič izšla 20. decembra. Prispevke in oglase sprejemamo do 10. decembra.

ŽALOSTNA VEST

Ob zaključku redakcije smo prejeli žalostno vest, da je nepričakovano umrl naš spoštovani prijatelj **ALBIN MAHKOVEC**, član časopisnega sveta Naše skupnosti. Bil je ustvarjalno razmišljajoč in družbeno prizadeven človek v občini, krajevni skupnosti in pri Naši skupnosti. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Uredništvo

NEKAJ O VASI IN KMEČKI HIŠI

Razmišljanje o arhitekturi naše kmečke hiše in njene identitete naj bi bilo povod za rešitev vprašanj razvoja in značilnosti kraja, kulturne dediščine in posegov in prostor ruralne narave.

Gradnjam na Slovenskem, predvsem v okolici Ljubljane na kmetijskih območjih, moramo posvetiti večjo pozornost kakor doslej, saj z njimi pomembno in odločilno posegamo v krajino.

Razmišljanje o ruralni arhitekturi naj bi torej prispevalo k rešitvi vprašanj razvoja naše kmečke hiše, identitete kraja, spoznavanja kulturne dediščine in posega v krajino. Želja po monografski predstavitvi naših kmetij in njihove dediščine okoli Janškega hribovja zori že več let. O tem se je že veliko govorilo, predlagalo, pa tudi že načrtovalo, a ostalo je le pri tem.

Spoznamo, da so kmečka naselja nastajala prav na obrobju plodnih tal zato, da bi se ne zmanjšala površina plodne zemlje. Kakor se je na eni strani neorganično širilo mesto s spekulativno zazidavo dotlej kmečkih tal in to ob danih poteh in cestah, so začela razpadati in se preoblikovati naselja, kar je povzročilo pomeščanje vasi in zaselkov.

Potolovčerjeva kmečka hiša na Jančah
Gostinčar Stanislav, Janče 6.

Kmečka hiša, ki izraža in oblikuje povezanost z okoljem in njeno arhitektonsko obliko, je bila zgrajena v letu 1804. V celoti je bila zgrajena iz

gradbenih materialov, ki jih daje zemlja v najbližji okolici. To so: les, različne vrste kamnov (dolomit, apnec, lehnak, skriljavec), slama, itd., kar je pogojevalo izbiro lokacije za gradnjo.

Primer take hiše je Potolovčerjeva hiša na Jančah. Tako hišo bi lahko imenovali osrednjo kmečko hišo na Jančah. Njen tloris je funkcionalen, čist in preprost. Vse dimenzije so usklajene za potrebe takratne družine. Hiša ima zgornjo in spodnjo etažo. Zgornja etaža je namenjena bivanju družine, spodnja pa kleti. Pri tej obliki tlorisa se vhod v hišo pojavi vedno na podolžni strani objekta.

Vhodna hišna dvokrilna vrata, vstavljena v sohosti hrastov okvir z bogato profilirano površinsko obdelavo, krasijo fasado in vodijo v vežo. Ta meri v tlorisu 3,40 x 3,40m in pelje v hišo, kaščo in kuhinjo. Prostor je tlakovan z opečnimi tlakovci. V veži so lesene strme stopnice, ki vodijo na podstrešje. Osrednji prostor je »hiša«, značilnost slovenske kmečke hiše, ki jo poznajo vsi tipi slovenskih domačij, razen primorskih; te imajo

»hišo« vedno na oglu in obrnjeno k soncu. Na obeh zunanjih lesenih stenah »hiše« so na vsaki strani 3 okna, v dimenzijah 0,60 x 0,60cm, kar je znak velike hiše. V notranjem kotu ob veži je kmečka peč z leseno klopjo, njej diagonalno nasproti stoji lesena javorjeva kvadratna miza s klopjo in stoli, nad njo pa je »bog-kov kot«. Strop v »hiši« je lesen in ima lepo izrezljan lesen nosilni prečnik, ki nosi plohati strop. Prečnik je glede na veliko razpetino sestavljen iz dveh tramov in zmožničen z lesenimi hrastovimi možniki. Robovi nosilca so obdelani v obliki ajdovega zrna.

Iz »hiše« je vhod v kamro, ki je spalnica staršev in otrok. Kuhinja je posodobljena. Nekoč je bila »črna«, danes je bela z železnim štedilnikom. V kašči je bila shramba za živila. Polovica hiše v podolžni smeri je podkletena, prilagojena terenu. Dva kletna prostora sta namenjena shranjevanju poljskih in sadnih pridelkov. Dostop v kletno etažo je iz spodnjega dvorišča. Stropovi so grajeni v obliki križnih obokov v kamenju. Tla v kleti so iz ilovice zaradi potrebne vlage.

V prostor podstrešja vodijo lesene enoramne stopnice, ki so strme in težko prehodne. Na podstrešju so prekajevalnica mesa in velike lesene skrinje za shranjevanje žit in drugih poljskih pridelkov.

Obodni zidovi hiše so bili zidani

Notranost Potolovčerjeve kmečke hiše na Jančah

deloma v kamniti izvedbi, deloma pa v leseni. Lesene stene so bile izdelane iz lesenih klad, na vogalih rogljičene v debelini 18cm ter ometane z apneno malto. Tak način lesene gradnje sten se je uporabljal povsod tam, kjer naj bi bili bivalni prostori primerno topli, isto velja tudi za lesene stropove. Zaradi ognjevarnosti pa so nekateri deli hiše zidani v kamniti izvedbi.

Streha je strma in ima naklon 40°. Konstrukcija je leseno trapezno vešalo-dvokapnica in je krita z opečno kritino (nekoč slamo). Strešna čela so zaključena s čopi. Zatrepi na obeh čelih so opaženi z oblanimi lesenimi deskami v ornamentalni obliki. Zatrepi in čopi sta značilna za našo kmečko hišo.

Podstrešje razsvetljujejo male okenske odprtine, ki so nastale kasneje in videz objekta precej kvarijo.

Zasnova objekta omenjene kmečke hiše je verjetno nastala že v letu 1760, pozneje pa je v letu 1804 doživela prenovu v obliko, kakršna je danes.

Namen tega zapisa je spodbuditi zavedanje naših korenin in oblikovanje odnose do vasi, da bi z jarko lučjo osvetlili našo dediščino in ločili dobro od slabega, da bo kmet, ki postavlja streho nad glavo družini in živini, našel pameten nasvet za ureditev domačije na arhitekturno zanimivem Janškem področju, pa tudi drugod.

Boris Pavčič,
dipl. ing. arh.